

Od redaktora naczelnego

Szanowni Państwo,
przekazujemy w ręce Czytelników pierwszy numer *Przeglądu Historyczno-Wojskowego* (dalej: *PHW*) w 2024 r. Jest to data szczególna i symboliczna zarazem, gdyż 95 lat temu, a więc w 1929 r. ukazał się pierwszy numer tego zasłużonego periodyku. Różne zakręty historii spowodowały, że na przestrzeni tych lat *PHW* przeszedł wiele przeobrażeń, ze zmianą tytułu włącznie. Był też okres, kiedy w ogóle przestał się ukazywać. Obecnie, podobnie jak w początkach swojego istnienia, jest najważniejszym periodykiem historyczno-wojskowym w Polsce.

Na pierwszy tegoroczny numer składa się siedem artykułów naukowych i jeden tekst recenzyjny. Podróż przez karty historii rozpoczynamy w czasach saskich artykułem Michała Tomaszewskiego, który na podstawie przeanalizowanych dokumentów zobrazował kwestię postawy szlachty koronnej na początku bezkrólewia w 1733 r. wobec sytuacji zagrożenia i słabości militarnej Rzeczypospolitej. Autor starał się odtworzyć zapatrywanie szlachty na postulat aukcji wojska.

Autorem kolejnego tekstu jest Krzysztof Pięciak, który opisał powstanie oddziałów szturmowych tworzonych w czasie I wojny światowej oraz proces szkolenia Polaków – oficerów w armii austro-węgierskiej – służących w tej formacji (autor zamieścił również biografie tychże oficerów).

W następnym artykule Grzegorz Kulka, na podstawie akt przedwojennej prokuratury wojskowej, opisał prowadzone w okresie od listopada 1925 do maja 1926 r. spotkania i rozmowy w korpusie oficerskim Wojska Polskiego. Stanowiły one istotny element przygotowań do przeprowadzenia zamachu stanu w maju następnego roku. Miały one na celu wysondowanie zachowania się oficerów wobec ewentualnego zbrojnego przejęcia władzy.

W kolejnym tekście Jerzy Maroń poddał analizie koncepcje organizacji i użycia broni pancernej, opracowane przez Franciszka Skibińskiego. Autor zgłębia pomysły Skibińskiego, które wyszły spod jego pióra przed 1945 r. Oficer ten – co charakterystyczne – kawalerzysta, zbierał doświadczenie

jako dowódca jednostek jazdy, poszerzał wykształcenie w Wyższej Szkole Wojennej oraz studiował literaturę przedmiotu dotyczącą wojsk pancernych obcych armii. To skłoniło go do wysunięcia koncepcji organizacji dywizji pancernej, jeszcze przed wybuchem II wojny światowej. W czasie wojny wykorzystał swoje doświadczenie i wiedzę m.in. w organizowaniu 1 Dywizji Pancernej dowodzonej przez gen. Stanisława Maczka.

Jeśli chodzi o okres II wojny światowej, to proponujemy Czytelnikom lekturę artykułu Bartosza Wójcika, który traktuje o największym zgrupowaniu partyzantki obozu skrajnie nacjonalistycznego (Narodowe Siły Zbrojne – Związek Jaszczurczy), działającego poza strukturami Polskiego Państwa Podziemnego, czyli Brygadzie Świętokrzyskiej. Autor poddał wnikliwej analizie źródła niemieckie, konfrontując je z dotychczasowymi ustaleniami funkcjonującymi w historiografii, w efekcie czego zasadniczo skorygował on obraz dotyczący specyfiki operowania tej jednostki partyzanckiej, a przede wszystkim jej aktywności bojowej w okresie od sierpnia 1944 do stycznia 1945 r. Tekst jest ważnym głosem w dyskusji dotyczącej stopnia kolaboracji Brygady Świętokrzyskiej NSZ z Niemcami.

Kolejne opracowanie autorstwa Aleksandra Rutkiewicza dotyczy zagadnienia wypadków drogowych w jednostkach Polskich Sił Zbrojnych w trakcie kampanii we Włoszech i w Europie Zachodniej oraz wkrótce po jej zakończeniu. Wysoki stopień zmotoryzowania polskich jednostek wojskowych w okresie wojny stał się źródłem licznych problemów. W trakcie działań wojennych 2 Korpusu Polskiego oraz 1 Dywizji Pancernej wypadki drogowe stały się przyczyną poważnych strat w ludziach i sprzęcie. Wzrost liczby tych zdarzeń miał miejsce pod koniec wojny oraz w pierwszych miesiącach po jej zakończeniu.

Ostatni tekst w dziale „Artykuły i studia” jest autorstwa Jana Pisułńskiego i dotyczy akcji „Wisła”. Autor zdecydował się na jego napisanie pod wpływem wydarzenia z listopada 2023 r., kiedy to pion prokuratorski Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wydał postanowienie o umorzeniu śledztwa w sprawie akcji „Wisła” z 1947 r. Autor zwraca uwagę, że czytając treść postanowienia prokuratury IPN, miał wrażenie *déjà vu*, ponieważ przedstawiony w nim obraz jest ludzaco podobny do prezentowanego w historiografii wojskowej okresu PRL, m.in. na łamach *Wojskowego Przeglądu Historycznego*.

Ostatnią pozycją w pierwszym numerze periodyku naukowego Wojskowego Biura Historycznego jest artykuł recenzyjny Michała Norberta Faszczy. Autor dzieli się swoimi spostrzeżeniami odnośnie do jednej części obszernego wydawnictwa *New Makers of Modern Strategy (Nowi twórcy nowoczesnej strategii)*, liczącego niemal 1200 stron, a opublikowanego przez Princeton University Press. W recenzyjnym zainteresowaniu autora znalazł się segment zawierający rozważania nad dziejami strategii do 1945 r.

Redakcja winna jest Czytelnikom przekazanie kilku ważnych informacji. Ze względu na konieczność optymalizacji kosztów byliśmy zmuszeni podjąć już na początku roku trudną decyzję o znacznym obniżeniu nakładu periodyku z 1150 do 500 egzemplarzy. Skutkuje to niestety także wymogiem rewizji dotychczasowego sposobu dystrybucji *PHW*. Z wielkim żalem informujemy o rezygnacji z kontynuowania subskrypcji przez odbiorców indywidualnych. Mamy świadomość, że dla wielu Czytelników przywykłych do papierowej wersji będzie to sytuacja niekomfortowa. Jest ona jednak niezależna od nas, a wymuszona wzrostem wydatków ponoszonych na produkcję kwartalnika. Zmiany te są związane także z wytycznymi Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczącymi umiędzynarodowienia, skłaniającymi do poprawy dostępności wersji cyfrowej czasopisma. Mamy nadzieję, że wprowadzone w tej materii nowości z czasem osłodzą Czytelnikom brak wersji papierowej *PHW*. Zachęcamy do lektury cyfrowej wersji czasopisma pod adresem: <https://wbh.wp.mil.pl/pl/pages/numery-phw-2018-09-25-f/>.

Kolejna informacja dotycząca papierowego wydania *PHW* odnosi się do zmiany kartonu okładkowego. Kolorystycznie będzie on zbliżony do tego stosowanego od połowy rocznika 2021, inna będzie jego faktura. Jest to oczywiście modyfikacja wynikająca z niedostępności dotychczasowego materiału. Choć nie wpłynie to na zawartość *PHW*, może być zaskoczeniem dla osób przywiązanych do przyjętej od 2016 r. estetyki.

Zmiany zaszły również w życiu wewnętrznym redakcji. Zgodnie z decyzją dyrektora Wojskowego Biura Historycznego prof. dr. hab. Grzegorza Motyki powierzono mi obowiązki redaktora naczelnego kwartalnika. To dla mnie istotne wyróżnienie, ale też wyzwanie i zobowiązanie do dołożenia wszelkich starań, aby *PHW* jako periodyk naukowy o zasięgu ogólnopolskim był jeszcze lepszy i ciekawszy dla Czytelników. W tym miejscu dziękuję również byłym członkom redakcji za dotychczasową pracę na rzecz czasopisma.

Sławomir Poleszak